

תמורת שבת?

איכסיף, נתבייש רבא מקושיה זו, מפני שחשב שטעה בפסק הלכה.

לפוף איגלאי מילתא, נודע הדבר, שאכן פסק רבא כהלכה, משום **דהתנו מעיקרא הו**. ה"מוריקאי" התנו ביניהם טרם קבלתם את העבודה, שהגוי מקבל עליו לעבוד במשך כל יום השבת, והישראל לעבוד את כל יום ראשון, ובאופן זה התירה הברייתא.

רב גביהה מבי כתיב אמר: לא כך היה מעשה. אלא **הנהו הגננים הללו שתילי דערלה הוה קיבלו שדה בשותפות לנטוע בה אילנות**, ולקבל בשכר זאת מחצית מהפירות עבור שניהם. **עובד כוכבים אכיל שני דערלה**. והיינו, נטע הנכרי את האילנות והתעסק לבדו בגידולן במשך כל שלש שנות הערלה, ולקח לעצמו את כל חלק הפירות שצמחו במשך שלש השנים הללו, **וישראל עשה את עבודות השדה במשך שלשת השנים הבאות**, ואכל הישראל לבדו את הפירות של **שני דהיתירא**, של השנים הבאות שאחרי שנות הערלה.

אתו לקמיה דרבא, לשאול אם עשו כדין, ואם לא נאסרו הפירות מצד חליפי ערלה, **שרא לחו**, והתיר להם לעשות כן, מפני שאין כאן שום צד לאסור. כי הישראל לא עבר שום עבירה על אף שהגוי עבד את עבודתו בשלש השנים הראשונות בשליחות הישראל,

אריסים בה **בשותפות**, והוטלה העבודה על שניהם, **לא יאמר ישראל לעובד כוכבים: טול חלקך בשעת קצירה או בשעת בצירה**, כנגד עמלך⁽⁵⁾ **בשבת**, ואני אקח חלקי תמורת עבודתי **בחול**. לפי שבכל יום מוטלת העבודה על שניהם, נמצא שהגוי עושה שליחות הישראל על חצי יום השבת.

ואם התנו מתחילה תנאי זה, "טול חלקך בשבת ואני אקח חלקי בחול" קודם שהוטלה עליהם העבודה, דהיינו קודם שקיבלו את השדה באריסות בשותפות, **מותר**. מפני שלא הוטלה העבודה על הישראל בשבת, ולכן כל הרווחים של יום השבת שייכים לגוי, ואין הגוי עושה שליחותו של הישראל.

וממשיכה ומבארת הברייתא אופן אחר, שאסור לעשותו, כשלא התנו כך בתחילת קבלת השותפות, אלא שקיבלו סתם, והגוי עשה בשבת [בלי צווי של הישראל] והישראל עשה כנגדו ביום חול, ולבסוף, **אם באו לחשבון**, חישובו ביניהם כמה ימים עבד הישראל וכמה הגוי, ולפי חשבון זה הם מתחלקים בתבואת השדה, **אסור לישראל ליקח על חשבון יומו שעשה תמורת השבת**. מפני שעתה הוא מגלה דעתו שהגוי עבד בשבת תמורת הישראל, והיה הגוי שלוחו לעבוד עבורו בשבת.

ומברייתא זו הקשה רבינא לרבא על שהתיר ל"מוריקאי" להתחלק בדמיהן, יום חול

5. כן כתב הבית יוסף [אורח חיים סימן רמה] בפירושו דעת רש"י.

"מראית העין"? ועיין שם מה שתירץ. ובפשטות יש לומר, שלא נקט "לפני עור", מרוב פשיטותו, ורצה להוסיף עוד טעם לאסור.